

WYMAGANIA EDUKACYJNE

NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN

Z PRZYRODY W KLASIE 4

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą, nie posiada podstawowych wiadomości i umiejętności niezbędnych do kontynuowania nauki oraz przyswajania nowych treści w klasie wyższej.

Wymagania edukacyjne na ocenę:				
dopuszczającą	dostateczną	dobłą	bardzo dobrą	celującą
Uczeń:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dopuszczającej, a ponadto:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dostatecznej, a ponadto:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dobrej, a ponadto:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny bardzo dobrej, a ponadto:
Przyroda i jej składniki				
- wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej - wymienia dwa elementy przyrody żywej	- wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda ; - wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej ; - podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka	- wymienia cechy ożywionych elementów przyrody ; - wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka	- podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą żywą ; - klasyfikuje wskazane elementy na: żywe składniki przyrody, nieżywe składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka	wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy
Jak poznawać przyrodę?				
- wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata ; - podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom wyjaśnia, czym jest obserwacja	- omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata ; - wymienia źródła informacji o przyrodzie ; - omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń	- porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów ; - wymienia cechy przyrodnika określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody ; - omawia etapy doświadczenia	wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem	- na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt ; - przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki ; - wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych

Przyrządy i pomoce przyrodnika				
• podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie ; • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu ; • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej	• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie ; • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów ; • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej	• planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji ; • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu ; • wymienia najważniejsze części mikroskopu	• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie ; • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji ; • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej	• przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin
Określamy kierunki geograficzne				
• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu ; • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu ; • określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych ; • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych ; • określa warunki korzystania z kompasu ; • posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu	• wyjaśnia, co to jest widnokrąg ; • omawia budowę kompasu ; • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie	• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych ; • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu ; • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich	• podaje historyczne i współczesne przykłady praktycznego wykorzystania umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych ; • omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu
Substancje wokół nas				
• wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów ; • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych ; • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych ; • porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu	• wymienia stany skupienia, w których występują substancje ; • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym	• wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej ; • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów	• klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości ; • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość ; • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów opisuje zasadę działania termometru cieczowego	• uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał

Woda występuje w trzech stanach skupienia				
- wymienia stany skupienia wody w przyrodzie podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia ; o - mawia budowę termometru odczytuje wskazania termometru ; - wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie	- wyjaśnia zasadę działania termometru przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: - wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody - obecność pary wodnej w powietrzu - wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody	- wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń - przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru	dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie	przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem
Składniki pogody				
wymienia przynajmniej trzy składniki pogody rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów wyjaśnia, dlaczego burze są groźne	- wyjaśnia, co nazywamy pogodą ; - wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz ; - podaje nazwy opadów atmosferycznych	- podaje, z czego mogą być zbudowane chmury ; - rozróżnia rodzaje opadów atmosferycznych na ilustracjach ; - wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne ; - wyjaśnia, jak powstaje wiatr	- wyjaśnia jak tworzy się nazwę wiatru - rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i opadów	wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi
Obserwujemy pogodę				
- dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego ; - na podstawie instrukcji buduje wiatromierz ; - odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli ; - przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli	- zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną ; - omawia sposób pomiaru ilości opadów ; - podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody ; - buduje deszczomierz na podstawie instrukcji prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody - określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji opisuje tęczę	wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień	odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji	- przygotowuje i prezentuje informacje na temat rodzajów wiatru występujących na świecie ; - na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski

„Wędrówka” Słońca po niebie				
• wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca rysuje „drogę” Słońca na niebie ; • podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku ; • podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku	• omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia • wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie • omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku	• określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza • określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia • wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca • omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku	• omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia ; • porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku	• podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa ; • wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności
Organizmy mają wspólne cechy				
• wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów ; • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych	• wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy • podaje charakterystyczne cechy organizmów wymienia czynności życiowe organizmów • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy	• omawia hierarchiczną budowę organizmów • wielokomórkowych • charakteryzuje czynności życiowe organizmów • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego	• podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost; • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym	• prezentuje informacje na temat najmniejszych i największych organizmów żyjących na Ziemi • omawia podział organizmów na pięć królestw
Organizmy różnią się sposobem odżywiania				
• określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników • układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów • układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej	• dzieli organizmy cudzożytne ze względu na rodzaj pokarmu ; • podaje przykłady organizmów roślinożernych ; • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców • wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe ; • podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego	• wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny • wymienia cechy roślinożerców wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożytne • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi • wymienia przedstawicieli pasożytów • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego • wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa	• omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo • omawia rolę detergentów w łańcuchu pokarmowym	• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin • podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt • uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw

Rośliny i zwierzęta wokół nas				
- wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie ; - podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu ; - podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu ; - rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie	- podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw ; - wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana ; - omawia zasady opieki nad zwierzętami ; - podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów	- rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe - wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin ; - określa cel hodowania zwierząt w domu ; - wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu ; - wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt ; - wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast	opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie	prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt
Trawienie i wchłanianie pokarmu				
- podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy ; - omawia znaczenie wody dla organizmu - wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego - wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm - uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem	- wymienia składniki pokarmowe przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej - wymienia narządy budujące przewód pokarmowy ; - omawia rolę układu pokarmowego ; - podaje zasady higieny układu pokarmowego	- omawia rolę składników pokarmowych w organizmie - wymienia produkty zawierające sole mineralne - wyjaśnia pojęcie trawienie - opisuje drogę pokarmu w organizmie - omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu	- omawia rolę witamin - wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin - omawia rolę soli mineralnych w organizmie - wyjaśnia rolę enzymów trawiennych ; - wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu	- przedstawia krótkie informacje na temat sztucznych barwników, aromatów identycznych z naturalnymi, konserwantów znajdujących się w żywności - omawia rolę narządów wspomagających trawienie ; - wymienia czynniki, które mogą negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki
Układ krwionośny transportuje krew				
- wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne - wymienia rodzaje naczyń krwionośnych ; - mierzy puls ; - podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia	- omawia rolę serca i naczyń krwionośnych ; - pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych	- wymienia funkcje układu krwionośnego ; - wyjaśnia, czym jest tętno ; - omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie ; - proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego	- wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny ; - podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego	prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat składników krwi i grup krwi

Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową				
• pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy ; • wymienia zasady higieny układu oddechowego	• wymienia narządy budujące drogi oddechowe ; • wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wdechu i wydechu ; • określa rolę układu oddechowego opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu	• określa cel wymiany gazowej ; • omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego • wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami	• wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego ; • wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach	• ilustruje wymianę gazową zachodzącą w komórkach ciała • planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu
Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch				
• wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu ; • wyjaśnia pojęcie stawu omawia dwie zasady higieny układu ruchu	• wymienia elementy budujące układ ruchu podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu ; • wymienia trzy funkcje szkieletu • wymienia zasady higieny układu ruchu	• rozróżnia rodzaje połączeń kości podaje nazwy głównych stawów u człowieka wyjaśnia, • w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem	• porównuje zakres ruchów stawów: barkowego, biodrowego i kolanowego ; • na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach ; • omawia pracę mięśni szkieletowych	• wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała omawia działanie mięśni budujących narządy wewnętrzne
Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu				
• wskazuje na planszy położenie układu nerwowego ; • wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów ; • wymienia zadania narządów smaku i powonienia • wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy	• omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów ; • omawia rolę skóry jako narządu zmysłu wymienia zasady higieny oczu i uszu	• omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu ; • wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową • omawia zasady higieny układu nerwowego	• wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia • podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku ; • wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych • uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów ; • na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia	• podaje przykłady skutków uszkodzenia układu nerwowego ; • prezentuje informacje na temat wad wzroku lub słuchu

Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa				
- wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego ; - rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską ; - wyjaśnia pojęcie zapłodnienie	- wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy - określa rolę układu rozrodczego ; - omawia zasady higieny układu rozrodczego ; - wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu	omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego	- wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego - omawia przebieg rozwoju nowego organizmu - wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego	prezentuje informacje na temat roli kobiet i mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie na przestrzeni kilku pokoleń, np. omawia zajęcia prababci, babci, mamy, starszej siostry itp.
Dojrzewanie to czas wielkich zmian				
- podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci ; - podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania	- wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców ; - omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania	opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania	wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność	prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania
Zdrowy styl życia				
- wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia ; - korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach ; - wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk ; - omawia sposoby dbania o zęby ; - wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu	- podaje zasady prawidłowego odżywiania ; - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry ; - opisuje sposób pielęgnacji paznokci ; - wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży - podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego	- wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia ; - wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia ; - opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania ; - wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej	- wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia ; - omawia skutki niewłaściwego odżywiania się ; - wyjaśnia, na czym polega higiena osobista ; - podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą	przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania

Choroby zakaźne i pasożytnicze				
- wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych ; - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę ; - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową	- wymienia przyczyny chorób zakaźnych ; - wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową ; - omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową ; - omawia przyczyny zatruc - określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę	- wyjaśnia, czym są szczepionki ; - wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową ; - wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie omawia objawy zatruc	- porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy ; - klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady ; - charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych ; - wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę	przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią
Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?				
- wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie ; - odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów - określa sposób postępowania po użądleniu - omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu ; - podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia ; - wymienia rodzaje urazów skóry	- określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim ; - rozpoznaje owady, które mogą być groźne podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu ; - przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach ; - omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń	- wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego ; - wymienia objawy zatrucia grzybami omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości	- omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące - omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń	prezentuje plakat ostrzegający o niebezpieczeństwach w swojej okolicy

Czym jest uzależnienie				
• podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka ; • opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu ; • prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji	• podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać ; • podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm • podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie	• wyjaśnia, na czym polega palenie bierne ; • wymienia skutki przyjmowania narkotyków ; • wyjaśnia, czym jest asertywność	• wyjaśnia, czym jest uzależnienie ; • charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym ; • uzasadnia konieczność zachowań ; • uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia	• przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym ; • prezentuje informacje na temat możliwych przyczyn, postaci i profilaktyki chorób nowotworowych
Co pokazujemy na planach?				
• oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 ; • rysuje plan biurka w skali 1:10	• wyjaśnia, jak powstaje plan • rysuje plan dowolnego przedmiotu wymiary przedmiotu podzielne bez reszty przez 10 w skali 1 : 10	• wyjaśnia pojęcie skala liczbową ; • oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50 • wykonuje szkic terenu szkoły	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 ; • dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu ; • wykonuje szkic okolic szkoły	• wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa
Jak czytamy mapy i plany?				
• wymienia rodzaje map • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu	• wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych	• opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy	• porównuje dokładność planu miasta i mapy turystyczne • odszukuje na mapie wskazane obiekty	• rysuje fragment drogi do szkoły, np. ulicy, zmniejszając jej wymiary np. 1000 raz i używając właściwych znaków kartograficznych

Jak orientować się w terenie				
- wskazuje kierunki geograficzne na mapie ; - odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę	- określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu ; - opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu	- wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy ; - orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu	orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie	dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu.
Rodzaje krajobrazów				
- rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów podaje przykłady krajobrazu naturalnego ; - wymienia nazwy krajobrazów kulturowych ; - określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy	- wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów ; - wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy ; - wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy ; - wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka	- wyjaśnia pojęcie krajobraz ; - wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz ; - omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych ; - wskazuje składniki naturalne w krajobrazie najbliższej okolicy	opisuje krajobraz najbliższej okolicy	wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy
Ukształtowanie terenu				
- rozpoznaje na ilustracji formy terenu wyjaśnia, czym są równiny - wykonuje modele wzniesienia i doliny	- omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia - wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy	- opisuje wklęsłe formy terenu ; - opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy	klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości omawia elementy doliny	przygotuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce, w Europie, na świecie

Czy wszystkie skały są twarde?				
przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup	- podaje nazwy grup skał ; - podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych	- opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych ; - rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy	- opisuje skały występujące w najbliższej okolicy - omawia proces powstawania gleby	przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem
Wody słodkie i wody słone				
- podaje przykłady wód słonych - wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy	- podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych ; - wskazuje różnice między oceanem a morzem ; na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących ; - wymienia różnice między jeziorem a stawem	- wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone - wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych ; - omawia warunki niezbędne do powstania jeziora ; - porównuje rzekę z kanałem śródlądowym	- charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi - omawia, jak powstają bagna - charakteryzuje wody płynące	- prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębia oceaniczna - wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody
Krajobraz wczoraj i dziś				
- rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy ; - podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy	- wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości ; - podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych	- omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu ; - wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości	- podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu ; - wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości	- przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów - przygotuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”

Obszary i obiekty chronione				
• przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze ; • odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora	• podaje nazwy stref życia w jeziorze ; • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża	• charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej ; • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora ; • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej ; • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej	• wyjaśnia pojęcie plankton ; • charakteryzuje poszczególne strefy jeziora ; • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami ; • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze	• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie.
Warunki życia w wodzie				
• podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie	• omawia, podając przykłady, przystosowania zwierząt do życia w wodzie • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę	• omawia, podając przykłady, przystosowania roślin do ruchu wód • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne	• wyjaśnia pojęcie plankton charakteryzuje, • podają przykłady, przystosowania zwierząt do ruchu wody	• prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym
Z biegiem rzeki				
• wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście	• podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki • omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki	• wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki ; • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki	• porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki ; • rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki	• podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka

Życie w jeziorze				
• podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie ; • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu ; • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej	• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie ; • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów ; • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej	• planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji ; • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu ; • wymienia najważniejsze części mikroskopu	• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie ; • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji ; • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej	• przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton ; • prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce, w Europie i na świecie
Warunki życia na lądzie				
• wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie ; • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury	• omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury	• charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru ; • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych	• omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin ; • charakteryzuje wymianę gazową u roślin • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła	• prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych
Las ma budowę warstwową				
• wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji ; • wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu ; • podaje trzy zasady zachowania się w lesie	• podaje nazwy warstw lasu ; • omawia zasady zachowania się w lesie ; • rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu ; • rozpoznaje pospolite grzyby jadalne	• omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu	• charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach	• prezentuje informacje o życiu wybranych organizmów leśnych innych niż omawiane na lekcji z uwzględnieniem ich przystosowań do życia w danej warstwie lasu

Jakie drzewa rosną w lesie ?				
• podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste	• porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek ; • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych	• porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi; • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste ; • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych ; • wymienia typy lasów rosnących w Polsce	• podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych	• prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach
Na łące				
• podaje dwa przykłady znaczenia łąki ; • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw ; • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych	• wymienia cechy łąki • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące	• omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki	• przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki ; • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt	• wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych lub innych roślin
Na polu uprawnym				
• wymienia nazwy zbóż ; • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto ; • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach ; • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych	• omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych rozpoznaje nasiona trzech zbóż • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu	• wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare ; • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw ; • wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych	• podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, • wskazując sposoby ich wykorzystywania ; • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych ; • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy	• wyjaśnia, czym jest walka biologiczna ; • prezentuje informacje na temat korzyści i zagrożeń wynikających ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki